

Nieznane miejsca światowego dziedzictwa

Lista obiektów objętych szczególną ochroną z uwagi na unikatową wartość kulturową lub przyrodniczą przez międzynarodową organizację UNESCO jest długa. Wiele z tych miejsc jest powszechnie znanych i masowo odwiedzanych przez turystów. Są też jednak takie piękne lokalizacje, o których wiedzą nieliczni.

Aldabra

Aldabra to drugi co do wielkości atol na świecie i największy na Oceanie Indyjskim. Jest to miejsce dziewiczej przyrody, niezamieszkane, odizolowane i praktycznie nietknięte przez działalność człowieka. Żyje tu największa populacja żółwi olbrzymich, co czyni ten obszar niezwykle cennym.

W XVIII wieku wyspy wykorzystywali Francuzi do polowań na okazałe gady, jako że wówczas ich mięso uchodziło za przysmak. To spowodowało, że u schyłku XIX wieku gatunek znalazł się na krawędzi wymarcia. Ten wspaniały teren żółwie olbrzymie dzielą z ibisami białookimi, gruścielowcami białogardłymi, żółwiami szylkretowymi, zielonymi oraz dwoma gatunkami nietoperzy występującymi tylko tutaj.

Aldabra znalazła się na liście UNESCO w 1982 roku.

Hatra

Hatra znajduje się w Iraku na północny zachód od Bagdadu. To starożytne miasto powstało w III w. p. n. e. i było jednym z ważniejszych ośrodków religijnych i handlowych Partii. Była to stolica pierwszego arabskiego królestwa i fortem granicznym chroniącym przed inwazją rzymską. Ostatecznie miasto w 241 roku siłą zajęli Sasanidzi.

Hatra jest uznawana za jedno z najlepiej zachowanych miast partyjskich. Wiele z jego struktur przetrwało próbę czasu i stoi do dziś m. in. wewnętrzne i zewnętrzne mury obronne, wieże oraz liczne świątynie wzniesione na cześć bogów różnych kultur i religii. Istniały tu świątynie wzniesione ku czci syryjskiej Atargatis, przedislamskiej arabskiej Allat, greckiego Hermesa oraz sumeryjsko-babilońskich Nergala i Szamasza. To zróżnicowanie pokazuje jak duża musiała być tolerancja w tym rejonie.

Dom Rietvelda w Utrechcie

Dom Rietvelda to nowoczesny dom rodzinny zbudowany w Holandii w 1924 roku przez architekta Gerrita Rietvelda. Wybudowano go dla pani Truus Schröder-Schräder i trójki jej

dzieci. Jest to jeden z najlepszych przykładów wykorzystania zasad estetyki De Stijl. Z zewnątrz siedziba zupełnie odcina się stylem od sąsiedniego obiektu z cegły, z którym jest połączony. Surowe, proste linie, duże okna i geometryczne bryły sprawiły, że budynek stał się „ikoną ruchu modernistycznego (...) i przełomową pozycją w rozwoju architektury w czasach nowożytnych”, za co w 2000 roku dostał się na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Krak des Chevaliers

Wzniesiony w Syrii na szczycie uskoku w 1031 roku dla emira Aleppo wzdłuż jedynej drogi z Antiochii do Bejrutu i Morza Śródziemnego zamek bywa nazywany twierdzą rycerzy bądź twierdzą Kurdów. Był to strategicznie ważny fort podczas krucjat zdobyty w 1099 roku przez wojska Rajmunda z Tuluzy, a następnie porzucony przechodził kolejno z rąk do rąk aż do 1142 roku, kiedy to stał się siedzibą rycerzy joannitów.

W okresie wypraw mieścił się tu garnizon dla 2000 żołnierzy i 60 rycerzy.

Szpitalnicy znacznie przebudowali twierdzę, wzmocnili ściany i zmienili wnętrza w tym refektarz, kaplicę, akwedukt, składy i stajnie, które mieściły do tysiąca koni. W klifie pod zamkiem joannici wykopali kolejne pomieszczenia. Tam gromadzili zapasy zapewniające im przetrwanie nawet na 5 lat w razie oblężenia.

Krak des Chevaliers to też jedno z niewielu miejsc, gdzie można podziwiać artystyczne freski krzyżowców.

Na liście UNESCO twierdza rycerzy znalazła się w 2006 roku.

Klasztor Alcobaça

Budowa klasztoru Alcobaça w centralnej Portugalii została rozpoczęta przez króla Alfonsa I Zdobywcę w 1153 roku i trwała 99 lat zanim została ukończona. Pierwszy budynek w kraju stworzony w stylu gotyckim wciąż pozostaje największym kościołem Portugalii. Nic zatem dziwnego, że był jednym z najważniejszych klasztorów średniowiecza w Europie.

Mnisi modlili się tu, tworzyli manuskrypty, gromadząc jedną z największych bibliotek do czasu aż w 1810 roku ich siedzibę splądrowali Francuzi. Tutaj zostali pochowani monarchowie i członkowie ich rodzin żyjący w XIII i XIV wieku. Wyszukane nagrobki to przykłady najlepiej zachowanych średniowiecznych grawerunków i rzeźb w Europie. Tu w cudownie zdobionych grobowcach spoczywają ciała Piotra I Sprawiedliwego i jego metresy, Inês de Castro, Alfonsa II Grubego, Alfonsa III Dzielnego, Beatrycze Kastylijskiej i Urraki Kastylijskiej.

Na liście UNESCO klasztor Alcobaça znalazł się w 1989 roku.

Monte Alban

Monte Alban (fot.: tytuł.) odnajdziemy na wzgórzu Wyżyny Meksykańskiej w południowym Meksyku. Jest to jedno z najstarszych kiedykolwiek odnalezionych centrów kulturalnych prekolumbijskiej Mezoameryki, którego powstanie datuje się na VI w. p. n. e. Pobliska dolina zaś zdradza oznaki zamieszkania sięgające 2000 lat p. n. e. Ośrodek daje nam wgląd w historię i kulturę Olmeków, Zapoteków i Mixteków. Wokół wielkiego placu powstał zespół budowli i świątyń zbudowanych na tarasach piramid schodkowych. Znajdziemy tu też boisko do rytualnej gry w piłkę, stele zdobione reliefami oraz komory grobowe. Na tabliczkach w ścianach budynków obok hieroglifów i płaskorzeźb można zobaczyć listę miejsc podbitych przez mieszkańców Monte Alban. Ośrodek wpisano na listę UNESCO w 1987 roku.

Elura

Elura to monumentalny kompleks wykutych w bazaltowej skale świątyń buddyjskich, hinduskich i dżinijskich budowanych od V w. n. e w Indiach w stanie Maharasztra. Nieduża odległość dzieląca poszczególne obiekty świadczy o harmonii religijnej panującej w okolicy. 34 wielopiętrowe budynki rzeźbiono w skałach i grotach Ghatów Zachodnich, wykuwając je od góry i stopniowo zdejmując poszczególne warstwy masywu. Szacuje się, że pokolenia pracowników usunęły nawet do 200 000 ton kamienia.

Najwspanialszą tutejszą świątynią jest ta poświęcona bogu Śiwie – Kajlasanatha (Kajlaś), ufundowana około 760 roku przez króla Krisznę I z dynastii Rasztrakutów. Powstawała ona przez około 100 lat.

Tutejsze sanktuaria zachwycają niezliczoną liczbą misternych zdobień, rzeźb, posągów i malowideł. Nic dziwnego, że w 1983 roku Elurę wpisano na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Wudang Shan

Wudang Shan to niewielkie pasmo górskie położone we wschodnich Chinach, w prowincji Hubei. Pierwsze ślady osadnictwa w tym rejonie datuje się na 250 rok, ale pozycję na liście UNESCO (1994) zapewnił taoistyczny zespół klasztorów i świątyń z okresu średniowiecza. Kompleks w czasach funkcjonowania był znanym centrum sztuk walki, medytacji, ośrodkiem rolniczym i medycznym. Ludzie przybywali tutaj, by odkrywać, uczyć się, ćwiczyć i zdobywać te umiejętności.

Najbardziej znanym elementem tutejszego zespołu jest Pałac Harmonii pochodzący z 1419 roku oraz świątynia Golden Hall wykonana z 20 ton miedzi pokrytej 300 kg złota. Podobno powstała ona w Pekinie, a następnie została przetransportowana specjalnie w to miejsce. Zachwyca także Nanyan Gong w całości wyrzeźbiona z kamienia pełna połączonych posągów z brązu przedstawiających dziesiątki bóstw taoistycznych.

Wadi al-Hitan

Wadi al-Hitan zwana Doliną Wielorybów znajduje się w północno-centralnym Egipcie. Na tym pustynnym obszarze pod koniec XIX wieku geolog George Schweinfurth odkrył szkielety wymarłych ssaków morskich. Skamieniałości te zbliżają nas do rozwikłania zagadki ewolucji waleni, które przeszły drogę od ssaków lądowych do stworzeń morskich, jakie znamy dziś.

Obok szczątków bazylozaurów i dorudonów znaleziono tu szkielety syren, pradawnych krokodyli, żółwi, węży morskich oraz trąbowców z rodziny Moeritheriidae. Nie tylko ilość tych pozostałości, ale też stopień ich zachowania czynią to miejsce wyjątkowym, godnym pozycji na liście UNESCO (2005).

Deszczowe lasy tropikalne Sumatry

Indonezyjskie lasy tropikalne na wyspie Sumatra zostały w 2004 roku wpisane na listę dziedzictwa przyrodniczego UNESCO głównie za sprawą malowniczych krajobrazów i dużej ilości naturalnych siedlisk. Położone na obszarze trzech parków narodowych gromadzą bogatą różnorodność fauny i flory.

To tutaj znajdziemy największy kwiat świata – bukietnicę Arnolda, najwyższy kwiat świata – dziwidło olbrzymie oraz 174 gatunki ssaków i 380 ptaków, z czego aż 73 to odmiany zagrożone wyginięciem. Tu żyje pantera borneańska, tapir malajski, nosorożec sumatrzański, słoń sumatrzański i żółw skórzasty. Zagrożeniem dla lasów Sumatry jest ekspansja i niszczyielska działalność człowieka.

Persepolis

Takht-e Džamszid znane lepiej jako Persepolis znajduje się na południu Iranu. W starożytnej Persji było jedną z czterech stolic imperium Achemenidów. Budowę miasta rozpoczęto w 515 roku p. n. e. z inicjatywy Cyrusa Wielkiego, ale najbardziej imponujące obiekty powstały za Dariusza I i Kserksesa.

Niezwykle masywne i zachwycające są szczególnie 20-metrowe kolumny we wzniesionej na drugim tarasie apadanie pełniące funkcję Sali Audiencyjnej. Olbrzymie elementy tutejszej architektury można podziwiać też w Luwrze.

Niestety miasto zostało złupione i zniszczone w 330 r. p. n. e. przez Aleksandra

Wielkiego, ale ruiny nadal zawierają wiele pięknych rzeźb i są świadectwem bogactwa i potęgi imperium perskiego.

Persepolis znalazło się na liście UNESCO w 1979 roku.

Sterkfontein

Zespół 36 wapiennych jaskiń położonych w Gauteng w RPA w pobliżu Johannesburga uznawany bywa za kolebkę ludzkości. Tutaj naukowcy odkryli ogromną liczbę skamieniałości hominidów, których wiek datuje się na 3,5 mln lat. W grotach znaleziono ślady pierwszych kamiennych narzędzi, pierwszych rozpalanych ognisk, a także słynną Panią Ples, czyli najbardziej kompletną czaszkę przedstawiciela gatunku *Australopithecus africanus*, którego płeć (mimo nazwy) do tej pory nie została jednoznacznie ustalona.

To miejsce pokazuje nam nie tylko skąd pochodzi nasz gatunek, ale też w jaki sposób ewoluował przez tysiąclecia, dlatego z uwagi na to w 1999 roku został umieszczony na liście dziedzictwa UNESCO.